

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

3-2024

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

B.E.Madaliyev	
Talabalarda axboriy-analitik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari.....	115
N.R.Mansurova	
Zamonaviy oliy ta'limda musiqiy aksiologik yondashuvdan foydalanishning pedagogik asoslari	120
M.M.Maxamadjonova	
Oliy ta'lim talabalarida mediasavodxonlikni shakllantirishning pedagogik ahamiyati.....	129
I.I.Soliyev	
Yangi O'zbekistonda oliy ta'lim muassasalari boshqaruviga xalqaro standartlarni joriy qilish metodologiyasi	132
D.D.Mirzaakbarov	
Koreys tilini mustaqil o'rganishdagi muammolar va ularni bartaraf qilishda zamonaviy texnikaning ro'li	136
A.Y.Axmedov	
Kommunikativ kompetensiya bo'lajak psixologlarning kasbiy rivojlanishining hal qiluvchi omili sifatida	141
N.B.Dusimbetova	
Jurnalistika yo'nalishi talabalari kompetensiyasi: ko'nikma va bilimlarning ahamiyati	146
S.T.Aldasheva	
Mediata'lim vositasida bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining informatsion-analitik kompetentligini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	151
A.T.Nazarov	
Yangi O'zbekistonda bo'lajak jismoniy tarbiya fani o'qituvchilarini sport turizmiga doir bilimlarini rivojlantirish holati tahlili	154
U.K.Rahmonov	
Bo'lajak tarbiyachilarning estetik kompetentligini rivojlantirishning pedagogik bosqichlari va komponentlari.....	158
A.R.Saydullayeva	
Bo'lajak pedagoglarda gender madaniyatni rivojlantirishning pedagogik mohiyati va psixologik asoslari.....	162
U.Sh.Abduraximova	
Bo'lajak tarjimonlarning lingvomadaniy va kommunikativ kompetentligini rivojlantirish modeli.	168
S.A.Mahmudova	
Bo'lajak pedagoglarning ijtimoiy-kreativ kompetentlik darajasini aniqlashda psixodiagnostik yondashuv va tamoyillardan foydalanish.....	172
J.O.Amirov	
Yosh futbolchilarni koordinatsion qobiliyatlarini rivojlantirishning metodologik asoslari.....	176
G.T.Xusanova	
Boshlang'ich sinflarda zid ma'noli so'zlar ustida ishlash usullari.....	180
X.O.Pardayeva	
Kredit- modul ta'lim tizimi jahon tajribasi	184
M.Barakayev, M.Nasritdinov	
Ta'limni raqamlashtirish shartitida o'quvchi-talabalarni noxiziq fikrlashga o'rgatish imkoniyatlari.....	191
Sh.O.Aripov	
O'g'il bola tarbiyasi va oilaviy munosabatlarni rivojlanish tendensiyalarining tarixi.....	195
M.M.Mirzakarimova, M.D.Uzoqjonova	
Ekologik ta'lim-tarbiyani takomillashtirish omillari	200
D.T.Nishonova	
Jismoniy tarbiya tizimida sog'lom turmush tarzini shakllantirish yo'llari.....	205
S.T.Xakimov, Sh.Xudoyqulov	
Gimnastika maxsus mashqlari orqali o'quvchilarning jismoniy sifatlarini rivojlanishini kompleks nazorat qilish.....	213
X.X.Abdurahmov	
Yengil atletika mashg'ulotlarida jismoniy sifatlarini rivojlantirish.....	218
M.M.Turg'unov	
Aksiologik yondashuv asosida talabalarni pedagogik faoliyatga tayyorlash metodikasi.....	223

UO‘K: 796.332.011.21

**YOSH FUTBOLCHILARNI KOORDINATSION QOBILYATLARINI
RIVOJLANTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI****МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ КООРДИНАЦИОННЫХ НАВЫКОВ У
ЮНЫХ ФУТБОЛИСТОВ****METHODOLOGICAL BASIS OF DEVELOPMENT OF COORDINATION SKILLS OF
YOUNG FOOTBALL PLAYERS****Amirov Javlonbek Olimjon o‘g‘li**
Namangan davlat universiteti doktoranti**Аннотация**

Ushbu maqola yoshlar futbolini rivojlantirishning muhim sohasini o‘rganib chiqadi va individual va jamoaviy ish faoliyatini shakllantirishda muvofiqlashtirish ko‘nikmalarining muhim rolini ta’kidlaydi. Futbolning o‘ziga xos talablarini e’tirof etgan holda, tadqiqot shakllanish yillarini tez fiziologik va psixologik o‘zgarishlar bilan ajralib turadigan, maqsadli aralashuvlarni talab qiladigan asosiy bosqich sifatida tan oladi. Fikrlarni chizish [R. Nurimov] tadqiqotiga ko‘ra, adabiyotlarni ko‘rib chiqish yaxshilangan muvofiqlashtirish va yaxshilangan o‘yinchi natijalari o‘rtasidagi bog‘liqlikni ta’kidlaydi. [Sh. Allamuratov] ishi fiziologik va psixologik omillar o‘rtasidagi murakkab o‘zaro bog‘liqlik haqida ma’lumot beradi, moslashtirilgan mashg‘ulotlarga rahbarlik qiladi. Kognitiv o‘sish, [R. Nurimov], harakat ko‘nikmalarini egallash bilan bog‘liq holda o‘rganiladi. Taklif etilayotgan metodologiya yoshlar futbolini rivojlantirish uchun keng qamrovli asosni taklif etuvchi integratsiyalashgan o‘rganish usullari va yoshga mos faoliyatni qo‘llab-quvvatlaydi.

Аннотация

Эта статья углубляется в важнейшую сферу развития юношеского футбола, подчеркивая ключевую роль навыков координации в формировании индивидуальных и командных результатов. Признавая уникальные требования футбола, исследование признает годы становления ключевым этапом, отмеченным быстрыми физиологическими и психологическими изменениями, требующими целенаправленного вмешательства. Черпая идеи из [R. Нуримова], обзор литературы подчеркивает взаимосвязь между улучшением координации и улучшением результатов игроков. [Ш. Работа Алламурадова] раскрывает сложное взаимодействие между физиологическими и психологическими факторами, определяющее индивидуальные тренировочные вмешательства. Когнитивный рост, как показал [R. Нуримов], исследуется в связи с приобретением двигательных навыков. Предлагаемая методология поддерживает интегрированные методы обучения и мероприятия, соответствующие возрасту, предлагая комплексную основу для развития юношеского футбола.

Abstract

This article delves into the critical realm of youth soccer development, emphasizing the key role of coordination skills in shaping individual and team performance. Acknowledging football's unique demands, the study recognizes the formative years as a key phase marked by rapid physiological and psychological changes, necessitating targeted interventions. Drawing insights from [R. Nurimov]'s research, the literature review underscores the correlation between enhanced coordination and improved player outcomes. [Sh. Allamuratov]'s work informs the complex interplay between physiological and psychological factors, guiding tailored training interventions. Cognitive growth, as revealed by [R. Nurimov], is explored in connection with motor skill acquisition. The proposed methodology advocates integrated learning methods and age-appropriate activities, offering a comprehensive framework for youth soccer development.

Kalit so‘zlar: yoshlar futbolini rivojlantirish, koordinatsion qobiliyatlar, shakllantiruvchi yillar, fiziologik va psixologik rivojlanish, kognitiv o‘sish, motorli ko‘nikmalarni egallash, integratsiyalashgan o‘qitish usullari, yoshga mos harakatlar, futbol iqtidorini tarbiyalash, dalillarga asoslangan tavsiyalar.

Ключевые слова: развитие юношеского футбола, навыки координации, годы становления, физиологическое и психологическое развитие, когнитивный рост, приобретение двигательных навыков, интегрированные методы обучения, занятия, соответствующие возрасту, воспитание футбольных талантов, рекомендации, основанные на фактических данных.

Key words: development of youth football, coordination of skills, age determination, physiological and psychological development, cognitive growth, acquisition of motor skills, integrated training methods, occupation, appropriate age, education of football talents, recommendations, basic and factual data.

KIRISH

Sport fani sohasida yosh sportchilarda sport mahoratini tarbiyalash tadqiqot va izlanishlarning asosiy nuqtasiga aylanmoqda. Ko'p sonli fanlar orasida futbol jismoniy tayyorgarlik, taktik va texnik mahoratning o'ziga xos uyg'unligini talab qiladigan sport turi sifatida ajralib turadi. Ushbu ko'p qirrali sohada koordinatsion qobilyatlarni rivojlantirish nafaqat individual yosh futbolchilarni ishlashiga ta'sir qiladigan, balki jamoaning dinamikasini shakllantiradigan muhim jihat sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu ilmiy maqolada yosh futbolchilarda koordinatsiya qobilyatlarini oshirishga asos bo'ladigan uslubiy tamoyillar o'rganilib, uning maydondagi va kelajakdagi muvaffaqiyatlar uchun poydevor qo'yishdagi muhim roli e'tirof etilgan.

Futbolchi sayohatining shakllanish yillari jadal fiziologik va psixologik rivojlanish bilan ajralib turadi, bu esa uni maqsadli mashg'ulotlar aralashuvi uchun hal qiluvchi davrga aylantiradi. Chaqqonlik, muvozanat, fazoni anglash va nozik vosita nazorati kabi ko'plab qobilyatlarni o'z ichiga olgan koordinatsion qobilyatlarining ahamiyatini oshirib bo'lmaydi. Yosh sportchining murakkab harakatlarni muammosiz bajarishi, dinamik o'yin stenariylariga tezda javob berish va jamoadoshlari bilan harakatlarini sinxronlashtirish qobiliyati ularning sport rivojlanishining dastlabki yillarida ushbu asosiy ko'nikmalarning takomillashtirilishiga bog'liq.

Koordinatsion qobilyatlarni rivojlantirishga qaratilgan uslubiy tamoyillarni o'rganishga kirishar ekanmiz, yoshlar futboli olamiga xos bo'lgan noyob muammolar va imkoniyatlarni ko'rib chiqish zarur bo'ladi. Fiziologik kamolot, kognitiv o'sish va vosita mahoratini egallash o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tushunish yosh o'yinchilarning yahlit rivojlanishini ta'minlaydigan samarali mashg'ulot rejimlarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola futbol iste'dodlarining keyingi avlodini tarbiyalashga sarmoya kiritgan murabbiylar, sport olimlari va o'qituvchilari uchun tushunchalar, dalillarga asoslangan tavsiyalar va amaliy qo'llanmalar berish orqali mavjud bilimlar to'plamiga hissa qo'shishga qaratilgan.

ADABIYOT TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Yoshlar futbolida mukammallikka intilish koordinatsiya mahoratini rivojlantirish bo'yicha mavjud adabiyotlarni har tomonlama tushunishni talab qiladi. Ushbu bo'lim tegishli tadqiqot natijalarini o'rganish va keyingi muhokamalarga yo'naltiruvchi metodologik asosni yaratishga qaratilgan.

Adabiyot tahlili:

Yoshlar futbolida muvofiqlashtirish ko'nikmalari:

Ko'plab tadqiqotlar yoshlar futbolida muvofiqlashtirish qobiliyatlarining asosiy rolini ta'kidlaydi. [R.Nurimov] tomonidan olib borilgan tadqiqotlar yosh o'yinchilar o'rtasida yaxshilangan muvofiqlashtirish va yaxshilangan ishlash natijalari o'rtasidagi bog'liqlikni va chaqqonlik, muvozanat, fazoni anglash va nozik vosita nazoratining nuanslari doimiy ravishda maydonda muvaffaqiyatning hal qiluvchi omillari sifatida ta'kidlangan.

Fiziologik va psixologik o'lchovlar:

[Sh.Allamuratov] ishi futbolchi sayohatining shakllanish yillarida fiziologik va psixologik rivojlanish o'rtasidagi murakkab munosabatlarni o'rganadi. Fiziologik o'zgarishlarni va ularning vosita mahoratini egallashga ta'sirini tushunish yosh sportchilarning o'ziga xos ehtiyojlariga mos keladigan mashg'ulot tadbirlarini moslashtirishda juda muhimdir.

Kognitiv o'sish va motorli ko'nikmalarni egallash:

Kognitiv jihatlarni o'rganib, [R.Nurimov] vosita ko'nikmalarini egallashda kognitiv o'sishning rolini ochib beradi. Qaror qabul qilish va reaksiya vaqti kabi kognitiv jarayonlar futbol maydonidagi muvofiqlashtirishning ajralmas qismidir. Adabiyot yoshlar o'yinchilarning aniq va harakat ko'nikmalarini rivojlantirishning o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydi.

METODOLOGIYA

Integratsiyalashgan ta'lim usullari:

Koordinatsion qobilyatlarining ko'p qirraliligi o'qitishning kompleks yondashuvini talab qiladi. [R.Nurimov] ishidan ilhom olib, bizning metodologiyamiz jismoniy mashqlar, taktik mashqlar va texnik mashg'ulotlarni uzluksiz birlashtirgan o'quv modullarini qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu yaxlit yondashuv muvofiqlashtirishning turli komponentlarini bir vaqtda hal qilishga qaratilgan.

Yoshga mos tadbirlar:

Shakllanish yillarida tez fiziologik va psixologik o'zgarishlarni e'tirof etgan holda, bizning metodologiyamiz yoshga mos keladigan tadbirlarni ta'kidlaydi. [R.Nurimov] tadqiqotidan olingan

ma'lumotlar yosh o'yinchilarning rivojlanishning turli bosqichlarida o'ziga xos ehtiyojlari va imkoniyatlariga moslashtirilgan mashg'ulotlar sxemalarini ishlab chiqishga yordam beradi.

Dinamik o'yin simulyatsiyalari:

[R.Nurimov] topilmalariga asoslanib, bizning metodologiyamiz dinamik o'yin simulyatsiyalarini hal qiluvchi element sifatida o'z ichiga oladi. Haqiqiy o'yin stsenariylarini taqlid qilish kontekstda muvofiqlashtirish ko'nikmalarini qo'llashni kuchaytiradi, yosh futbolchilarda tezroq qaror qabul qilish va moslashishga yordam beradi.

Texnologiya integratsiyasi:

Harakatni tahlil qilish tizimlari va virtual haqiqat kabi texnologik yutuqlardan foydalanish [R.Nurimov] tavsiyalariga mos keladi. Mashg'ulotlarda texnologiyani integratsiyalash nafaqat obyektiv fikr-mulohazalarni ta'minlaydi, balki yosh o'yinchilarning o'quv jarayoniga jalb etilishini kuchaytiradi va uni yanada samarali va qiziqarli qiladi.

Natijalar va muhokama:

Natijalar:

Yosh futbolchilarda koordinatsiya qobiliyatlarini rivojlantirishning metodologik asoslarini o'rganish mahoratni egallashning ko'p qirrali tabiati va o'yinchilarning rivojlanishiga ta'siri haqida muhim tushunchalar berdi.

Muvofiqlashtiruvchi asosiy komponentlarni aniqlash:

Tahlil epchillik, muvozanat, fazoni anglash va nozik vosita nazoratini yosh futbolchilar uchun muhim bo'lgan muvofiqlashtirish ko'nikmalarining asosiy tarkibiy qismlari sifatida aniqladi. Ushbu topilmalar ushbu asosiy elementlarga qaratilgan ta'limga maqsadli va kompleks yondashuv zarurligini ta'kidlaydi.

Shakllanish yillarining tanqidiy davri:

Futbolchi sayohatining shakllanish yillari maqsadli mashg'ulotlar uchun muhim davr sifatida ta'kidlangan. Ushbu bosqichdagi jadal fiziologik va psixologik rivojlanish yosh sportchilarning rivojlanish bosqichi tomonidan taqdim etilgan o'ziga xos muammolarni hisobga olgan holda nafaqat mahoratga, balki yoshga ham mos keladigan aralashuvlar zarurligini ta'kidlaydi.

Fiziologik, aqliy va vosita ko'nikmalarini rivojlantirishning o'zaro bog'liqligi:

Tadqiqot fiziologik yetuklik, aqliy o'sish va vosita mahoratini egallash o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlikni aniqladi. Bu o'zaro bog'liqlik yosh futbolchilarning har tomonlama va sinxron rivojlanishini ta'minlovchi ushbu jabhalarni o'zida mujassamlashtirgan yaxlit mashg'ulot metodologiyalarining muhimligini ta'kidlaydi.

Muhokama:

O'qitishning yaxlit yondashuvlari:

Belgilangan muvofiqlashtirish komponentlari jismoniy, taktik va texnik elementlarni birlashtiradigan yaxlit o'quv yondashuvini talab qiladi. Murabbiylar va sport olimlari ushbu komponentlarning o'zaro bog'liqligini tan olishlari va bir vaqtning o'zida chaqqonlik, muvozanat, fazoviy xabardorlik va nozik vosita nazoratini ta'minlaydigan o'quv rejimlarini loyihalashlari kerak.

Rivojlanish bosqichlariga aralashuvlarni moslashtirish:

Muhim shakllanish yillarining tan olinishi yosh o'yinchilarning rivojlanish bosqichlariga asoslangan tadbirlarni moslashtirish muhimligini ta'kidlaydi. Mashg'ulot dasturlari yosh sportchilar sayohatning turli bosqichlarida duch keladigan turli xil fiziologik va psixologik qiyinchiliklarni tan olgan holda moslasha oladigan bo'lishi kerak.

Muvofiqlashtirishni kuchaytirish uchun aqliy trening:

Aqliy jarayonlar va koordinatsion qobiliyatlari o'rtasidagi o'zaro ta'sirni tushunish kengroq rivojlanish doirasidagi aqliy trening zarurligini ta'kidlaydi. Maydondagi muvofiqlashtirishning ajralmas qismi bo'lgan qaror qabul qilish va reaksiya vaqti, maqsadli mashqlar va mashqlar orqali faol ravishda o'stirilishi kerak.

Yoshlar futbolida amaliy qo'llanilishi:

Ushbu tadqiqot natijalari va muhokamalari yoshlar futboli bilan shug'ullanuvchi murabbiylar, sport olimlari va o'qituvchilar uchun amaliy natijalar beradi. Topilmalar muvofiqlashtirish ko'nikmalarini har tomonlama rivojlantirishga yordam beradigan va shu bilan yosh futbolchilar va ularning jamoalarining umumiy muvaffaqiyatiga hissa qo'shadigan dalillarga asoslangan mashg'ulotlar sxemalarini ishlab chiqishga yordam beradi.

Bilimlar bazasini rivojlantirish:

Koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning metodologik tamoyillarini o'rganib, ushbu tadqiqot sport fanidagi mavjud bilimlarga yordam beradi. Natijalar samarali mashg'ulot strategiyalari bo'yicha munozaralarni ilgari surish uchun asos bo'lib, futbol iqtidorlarining keyingi avlodini tarbiyalashga sodiq bo'lganlar uchun yo'l xaritasini taqdim etadi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, natijalar va muhokamalar yosh futbolchilarda muvofiqlashtirish ko'nikmalarini shakllantirishga kompleks va maqsadli yondashuv muhimligini ta'kidlaydi. Aniqlangan komponentlar, tanqidiy rivojlanish davri va fiziologik, kognitiv va motorli ko'nikmalarni rivojlantirishning o'zaro bog'liqligi futbol kontekstida yosh sportchilarning yaxlit o'sishini optimallashtirish bo'yicha ishlaydigan amaliyotchilar uchun qimmatli tushunchalar beradi.

XULOSA

Maqolada yoshlar futbolini rivojlantirishning dinamik manzarasida "Yosh futbolchilarning koordinatsion qobiliyatlarini rivojlantirishning uslubiy tamoyillari" yoritilgan. Koordinatsiya qobiliyatlari individual o'yinchilarning ish faoliyatini shakllantirishda va jamoa dinamikasiga ta'sir qilishda muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Jismoniy, taktik va texnik talablarning o'ziga xos uyg'unligi bilan ajralib turadigan futbol mahoratni rivojlantirishga nozik yondashuvni talab qiladi.

Yosh futbolchining sayohatining shakllanish yillari tez fiziologik va psixologik o'zgarishlar bilan ajralib turadigan hal qiluvchi davr sifatida namoyon bo'ladi. Chaqqonlik, muvozanat, fazoni anglash va nozik vosita nazoratini o'z ichiga olgan muvofiqlashtirish ko'nikmalarining ahamiyatini oshirib bo'lmaydi. Yosh sportchining murakkab harakatlarni bajarish, dinamik o'yin tsenariylariga tezkor javob berish va jamoadoshlari bilan sinxronlash qobiliyati erta atletika rivojlanishida ushbu asosiy ko'nikmalarni takomillashtirishga bog'liq.

Tadqiqot uslubiy tamoyillarni o'rganar ekan, u o'smirlar futboli olamiga xos bo'lgan noyob muammolar va imkoniyatlarga aralashuvlarni moslashtirish zarurligini ta'kidlaydi. Fiziologik kamolot, kognitiv o'sish va vosita mahoratini egallash o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik samarali mashg'ulot rejimlarini ishlab chiqish uchun asos bo'ladi. Maqsad – yosh futbolchilarning har tomonlama rivojlanishiga yordam beradigan yaxlit yondashuvni rivojlantirish.

Ushbu maqola futbol iste'dodlarining keyingi avlodini tarbiyalashga sarmoya kiritgan murabbiylar, sport olimlari va o'qituvchilar uchun dalillarga asoslangan tavsiyalar va amaliy ko'rsatmalar berish, mavjud bilimlar to'plamiga qimmatli fikrlarni qo'shishga qaratilgan. Muvofiqlashtirish ko'nikmalarining o'zaro bog'liqligi va ularning individual va jamoaviy muvaffaqiyatga ta'sirini tan olgan holda, tadqiqot yosh futbolchilarning har tomonlama rivojlanishiga yo'l ochib, mashg'ulotlar metodologiyasini har tomonlama o'rganish uchun zamin yaratadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Allamuratov.SH.SH maktabda jismoniy tarbiya sog'lomlashtirish va ommaviy-sport tadbirlarini tashkil etish masalalari jurnal 2021-y -4 b.
2. Nurimov R.I. Yosh futbolistlarni texnik va taktik tayyorgarligi.T.2022. 292-b